Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Päiväys
Datum

Dnro
Dnr

14.1.2019

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Viite
Hänvisning
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta ja jätelain 148 §:n muuttamisesta, HE 247/2018 vp

Asia
Ärende
Ympäristöministeriön päämuistio

Hallituksen esityksen keskeinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan säädettävän uusi laki pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta (jäljempänä tukilaki). Jätelaista ehdotetaan poistettavan nykyistä valtion jätehuoltotyöjärjestelmää koskeva sääntely.

Nykyinen valtion jätehuoltotyöjärjestelmää koskeva sääntely on sisällöltään vanhentunut, eikä vastaa EU:n valtiontukisääntelyn, Suomen perustuslain ja valtionavustuslainsäädännön vaatimuksia. Sääntelyn soveltamiskäytännöstä on kuitenkin hyviä kokemuksia ja sen avulla on saavutettu hyviä ympäristönsuojelullisia tuloksia. Esitykseen sisältyvällä uudella lailla nämä hyvä käytännöt turvattaisiin ja niitä edelleen kehitettäisiin. Samalla sääntelyyn tehtäisiin tarvittavat EU:n valtiontukisääntelyn, Suomen perustuslain ja valtionavustuslainsäädännön edellyttämät uudistukset. Esitys on osaltaan osa laajempaa ympäristöministeriön koordinoimaa toissijaisten ympäristövastuujärjestelmien (TOVA-järjestelmä) kehittämistä.

Uudessa tukilaissa säädettäisiin valtionavustuksesta ja Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (jäljempänä myös ELY-keskus) järjestämistehtävästä sekä maksullisesta asiantuntijapalvelusta. Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toimisi valtionapuviranomaisena ja tekisi valtionavustuspäätökset. Järjestämistehtävässä mainittu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ottaisi järjestämisen hoitaakseen valtion varoin. Maksullisesta asiantuntijapalvelusta voitaisiin tarvittaessa laatia sopimus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä asiantuntijapalvelua ostavan tahon välillä.

Tukeminen olisi kaikilta osin harkinnanvaraista ja perustuisi ELY-keskuksen päätökseen nykyisin tehtävän valtion jätehuoltotyösopimuksen sijasta. Ympäristöministeriö osoittaisi määrärahaa ja henkilötyövuosia tehtävää varten ELY-keskukselle. Ehdotettavan lain järjestelmästä on erillinen kaavio liitteessä.

Keskeistä on, millä edellytyksin valtionapuviranomainen eli Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voisi myöntää avustusta. Ensinnäkin edellytettäisiin, että pilaantumisen aiheuttajaa ei saada selville tai aiheuttajaa ei tavoiteta, taikka pilaantumisen aiheuttaja ei kykene vastaamaan toimen kustannuksista; ja toiseksi, että vastuu kohdistuisi muuhun tahoon kuin aiheuttajaan ja alueen tilan selvittäminen tai puhdistaminen olisi tälle ilmeisen kohtuutonta. Lisäksi avustuksen myöntämisessä voitaisiin edellyttää, että hakijana oleva julkisyhteisö, yritys tai muu yhteisö taikka luonnollinen henkilö osallistuu toimeen tai sen kustannuksiin.

Tuen myöntämisen edellytykset olisivat samat myös järjestämistehtävässä eli silloin, kun ELY-keskus huolehtisi alueen pilaantuneisuuden selvittämisestä ja pilaantuneen alueen kunnostamisesta valtion varoin. Järjestäminen perustuisi asiassa tehtävään erilliseen päätökseen.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

Hallituksen esityksen kytkentä hallitusohjelmaan

Hallituksen esitys toteuttaa osaltaan hallitusohjelmaan sisältyviä Biotalous ja puhtaat ratkaisut -tavoitteita pilaantuneiden maa-alueiden kunnostuksessa.

Hallituksen esitykseen liittyvä asetustason sääntely

Tarkoitus on, että tukilakia täsmentävä valtioneuvoston asetus valmistellaan tulemaan voimaan yhtä aikaa ehdotetun tukilain ja jätelain muutoksen kanssa. Asetus sisältäisi muun muassa EU:n valtiontukijärjestelmään liittyvät tarkemmat säännökset. Asetus annettaisiin sekä ehdotetun tukilain että valtionavustuslain nojalla.

Uusi asetus sisältäisi noin seitsemän pykälää. Asetuksessa säädettäisiin asetuksen soveltamisalasta, tuen myöntämisen harkinnassa huomioon otettavista seikoista, hakemuksen sisällöstä sekä tuen komission ryhmäpoikkeusasetuksen (EU) N:o 651/2014 mukaisuudesta. Asetuksessa säädettäisiin lisäksi asetuksen voimassaolosta. Asetuksen on tarkoitus olla voimassa määräajan, jonka pituudeksi on ajateltu noin viisi vuotta. Määräaikaisuuden syynä on, että EU:n ryhmäpoikkeusasetuksen mukaiset tuet ovat määräaikaisia.

Asetuksessa on tarkoitus säätää myös myönnettävän tuen enimmäismääristä. Pilaantuneisuuden selvittämiseen myönnettävä tuki voisi olla enimmillään 50 prosenttia selvittämisen kustannuksista ja puhdistamiseen myönnettävä tuki enimmillään 40 prosenttia puhdistamisen kustannuksista. Tuki voisi kattaa suuremman osan kustannuksista, jos pilaantumisen selvittäminen tai alueen puhdistaminen on tarpeen merkittävien ympäristö- tai terveysriskien poistamiseksi.

Asetuksen valmistelu on vielä hyvin alustavassa vaiheessa, eikä siihen sisällytettävän sääntelyn ja ehdotettujen lakipykälien välistä tarkkaa tarkastelua ole vielä tehty. Asetusluonnos ja sen perustelumuistio on tarkoitus laittaa lausunnolle, kun HE 247/2018 vp käsittely on edennyt ja eduskunnan vastaus on saatu.

Hallituksen esitykseen liittyvä soveltamisohjeistus

Tukilain ja valtioneuvoston asetuksen lisäksi laadittaisiin opas täytäntöönpanon tueksi. Myös tuen hakemiseen liittyvät lomakkeet ja täyttöohjeet sekä päätösmallit tulisivat laadittavaksi.

Toissijaisten ympäristövastuujärjestelmien kehittämistyöstä

Ympäristöministeriössä jatketaan **toissijaisten ympäristövastuujärjestelmien eli** TOVA-järjestelmien kehittämistyötä. Jatkossa kehittämistyön painopisteinä ovat TOVA-rahoitusjärjestelmien kehittäminen TOVA-työryhmän mietinnössä (YMra 23/2014) esitettyjen vaihtoehtojen pohjalta. TOVA-rahoitusjärjestelmän kehittämisen tueksi on vuoden 2019 alusta käynnistymässä VN TEAS-hanke ”Ympäristövahinkojen korvauksien rahoittaminen maksukyvyttömyystilanteissa – Parhaat käytännöt ja vertailu” –hanke. Myös ympäristöministeriön strategia sisältää TOVA:a koskevan kirjauksen seuraavasti: Uudistettu ympäristövastuiden rahoitusjärjestelmä (TOVA II) otetaan käyttöön, jotta yritysten ympäristövelvoitteet tulevat hoidetuiksi ilman valtion taloudellista väliintuloa.

Linkit
Maaperä kuntoon –ohjelma http://www.maaperakuntoon.fi/fi-FI/Hankkeet/Tutkimus_ja_kunnostusohjelma
Ajankohtaisia hankkeita http://www.maaperakuntoon.fi/fi-FI/Ajankohtaista
Tietoja hankkeista /yleistä http://www.maaperakuntoon.fi/fi-FI/Hankkeet
Liite Ehdotettua tukijärjestelmää kuvaava kaavio.